

DE VLAAMSE MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Conceptnota gemeenschapsdienst voor langdurig werkzoekenden

Samenvatting

Om langdurig werkzoekenden sterker te activeren en hun competenties te versterken voeren we de gemeenschapsdienst in. De gemeenschapsdienst zal juridisch worden uitgewerkt als een vorm van werkervaringsstage. Binnen het competentieversterkend traject *gemeenschapsdienst* zal de langdurig werkzoekenden kleinschalige taken uitvoeren bij lokale besturen, vzw's en scholen om te werken aan vastgestelde generieke competenties en het opbouwen van arbeidsritme. De werkzoekende krijgt hiervoor een beperkte vergoeding.

Wanneer de gemeenschapsdienst passend is binnen het traject naar werk van de langdurig werkzoekenden kan dit als verplichte actie worden voorgesteld door de VDAB-bemiddelaar.

1. SITUERING

De krapte op de arbeidsmarkt is een opportuniteit voor langdurig werkzoekenden om (opnieuw) een plek op de arbeidsmarkt te veroveren. Deze opportuniteit wordt nog niet genoeg gegrepen. Tegenover een algemene daling van de werkloosheid met 16% tussen november 2020 en 2021 staat een beperkte afname van slechts 3% van de werkloosheid bij zeer langdurig werkzoekenden (+2 jaar). Zoals voorzien in het regeerakkoord, zetten we de gemeenschapsdienst in om langdurig werkzoekenden actiever te ondersteunen richting de arbeidsmarkt.

Het regeerakkoord voorziet volgende krijtlijnen voor het invoeren van een gemeenschapsdienst:

- *Werkzoekenden die niet meteen in het normaal economisch circuit (NEC) terecht kunnen, kunnen relevante ervaring en (generieke) competenties verwerven via o.a. wijk-werken of tijdelijke werkervaring, of kunnen terecht in de sociale economie. Wie actief werk zoekt en er na 2 jaar, ondanks de ondersteunende maatregelen, niet in slaagt om werk te vinden, kan verplicht worden ingezet in gemeenschapsdienst. De gemeenschapsdienst is een nieuwe Vlaamse activerende maatregel voor werkzoekenden met een zeer grote afstand tot de arbeidsmarkt die het opbouwen van arbeidsritme mogelijk maakt en hen de mogelijkheid geeft hun werkbereidheid te tonen. De gemeenschapsdienst maakt steeds onderdeel uit van een begeleid traject naar werk en zorgt ervoor dat verworven (generieke) competenties op peil gehouden en versterkt worden.*

- *Wie actief werk zoekt maar binnen de 2 jaar niet aan de slag kan, kan verplicht worden ingezet in gemeenschapsdienst. De Vlaamse overheid zal nauw toezien op de toepassing hiervan door lokale besturen en gemeenten die resultaten boeken belonen.*
- *VDAB en lokale besturen nemen – elk vanuit de eigen opdracht – de regie van de trajecten op. De activiteiten die onderdeel uitmaken van de maatregel worden door lokale besturen bepaald in overleg met VDAB.*

2. DOELSTELLING

Met de gemeenschapsdienst zorgen we voor een nieuw instrument om de langdurig werkzoekenden die verder van de arbeidsmarkt staan opnieuw naar betaald werk te begeleiden. De gemeenschapsdienst past in een bredere strategie van VDAB i.k.v. de sluitende trajecten naar werk voor langdurig werkzoekenden met volgende acties, die simultaan of waar nodig opeenvolgend zijn:

- systematisch screenen van de langdurig werkzoekenden in de klantenportefeuilles
- een gepast aanbod doen met focus op competentieversterking, jobhunting, en werkervaring (incl. gemeenschapsdienst voor langdurig werkzoekenden voor wie we een jobdoelwit in het normaal economisch circuit haalbaar achten)
- opportuniteiten van vrijwilligerswerk in de kijker zetten
- sneller doorschakelen naar een gepast traject in sociale economie of welzijn voor werkzoekenden waarvoor sociale economie of een welzijnstraject het hoogst haalbare is
- de systematische opvolging van de beschikbaarheid en het zoekgedrag van werkzoekenden met het oog op een objectieve en sluitende bemiddelingsaanpak

De gemeenschapsdienst wil de uitvoering van maatschappelijk relevante taken voor de lokale gemeenschap combineren met het versterken van de generieke competenties i.f.v. de arbeidsmarkt.

Met de gemeenschapsdienst doen we een beroep op lokale besturen om werkvloeren ter beschikking te stellen voor werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Op het lokale niveau zijn er immers heel wat opportuniteiten om mensen in te schakelen in de samenleving. De gemeenschapsdienst moet hen kansen geven om (opnieuw) met de arbeidsmarkt kennis te maken, alsook generieke competenties te versterken, waaronder soft skills, arbeidsmarktattitudes en opbouw van arbeidsritme. De gemeenschapsdienst kan als passende actie worden opgelegd, waar zij past in het traject naar werk van de langdurig werkzoekende. Wanneer de werkzoekende deze passende actie in zijn traject naar werk weigert, zal hij gesanctioneerd worden.

3. GEMEENSCHAPSDIENST ALS VORM VAN WERKPLEKLEREN

We willen de gemeenschapsdienst juridisch vormgeven via een bestaand instrument van werkplekleren (de werkervaringsstage (WES)) en inkantelen in een begeleidingstraject via een nieuwe tender (de GLOW: “Groeien en Leren Op de Werkvloer”).

Er is sprake van Gemeenschapsdienst als de WES volgende kenmerken heeft in de uitvoering:

- de stage wordt uitgevoerd door een uitkeringsgerechtigde werkzoekenden die langer dan 2 jaar werkzoekend is;¹
- de prestaties bedragen minimum 32 uur per maand (2 halve dagen per week) en maximum 64 uur per maand (2 volledige dagen per week);²
- de stage wordt uitgevoerd bij een lokaal bestuur, vzw of onderwijsinstelling.

De gemeenschapsdienst zal, ook communicatief, als een duidelijk zichtbare en specifieke actie geprofileerd worden (juridisch vormgegeven binnen het instrument WES) en het breder instrumentarium van VDAB.

Bij de organisatie van de gemeenschapsdienst voorzien we volgende rollen:

- **VDAB** zorgt voor de inschatting van de nood aan dienstverlening van (langdurig) werkzoekenden aan de hand van het VDAB-inschattingsmodel (waarin de zoektocht naar werk getoetst wordt aan de domeinen oriëntering, arbeidsmarktcompetenties, competentieversterking en drempels/randvoorwaarden (context)). Daarbij moet VDAB maximaal inzetten op een blijvend aanbod richting werkzoekenden, ook na een langere periode van werkloosheid. Als VDAB de inschatting maakt dat (langdurig) werkzoekenden nood hebben aan werkervaring en versterking van generieke competenties leidt VDAB toe naar de GLOW-partners. Dit vormt dan een verplichte actie voor de werkzoekenden binnen zijn traject naar werk. VDAB staat als 'trusted advisor' eveneens in voor de algemene opvolging van alle (langdurig) uitkeringsgerechtigde werkzoekenden.
- De **GLOW-partners** staan in voor de voorbereiding op de gemeenschapsdienst door de competentiekloof in kaart te brengen, de uitstippeling van het traject naar werk (inclusief keuze van meest geschikte instrument(en) van werkplek(en)); de matching van werkzoekenden met werkplekken; opmaak opleidingsplan en opvolging van werkzoekenden tijdens het de gemeenschapsdienst; bemiddeling naar tewerkstelling door middel van jobhunting en matching en nazorg tijdens de tewerkstelling.
- De **lokale besturen, alsook de onderwijsinstellingen en VZW's** staan in voor het ter beschikking stellen van werkvloeren en de begeleiding van de werkzoekende met gemeenschapsdienst (cursist/stagiair) op de werkvloer indien de gemeenschapsdienst uitgevoerd wordt op hun eigen werkvloeren. De GLOW-partner zal in haar zoektocht naar werkplekken contact opnemen met lokale besturen, vzw's en onderwijsinstellingen. Het kan gaan om administratieve taken, ondersteuning bij evenementen (bijv. vaccinatiecentra), groendienst, personenvervoer, toezicht, ... De concrete invulling van de gemeenschapsdienst gebeurt op de werkvloeren van de lokale besturen, onderwijsinstelling en VZW's in overleg met de GLOW-partner aan de hand van het opleidingsplan. Er worden geen taken uitgevoerd bij

¹ Er waren in november 2021 43.249 uitkeringsgerechtigde werklozen zonder arbeidsbeperking langer dan twee jaar werkloos. 4.243 onder hen zijn momenteel in opleiding of in een voortraject en heeft dus reeds een passend aanbod binnen het bestaande VDAB-instrumentarium. 8.144 zijn niet inzetbaar op lange termijn. Ongeveer 70% van de langdurige werkzoekenden zonder arbeidsbeperking, zo'n 30.000, zitten in de reguliere bemiddeling van VDAB. Binnen de GLOW (ruimer dan doelgroep langdurig werkzoekenden) zal de totale capaciteit van ongeveer 10.000 trajecten per jaar voorzien worden. Het aanbod zou bijgevolg in eerste fase voldoende groot moeten zijn om de noden te dekken.

² Hierbij zal het begrip 'maand' zo worden gedefinieerd, opdat het vooropgestelde aantal dagen per week gegarandeerd kan worden.

particulieren. Met de invoering van de gemeenschapsdienst zullen daarbij ook minder intensieve vormen van werkplekieren in de scope komen in functie van de nood van de langdurig werkzoekende. Lokale besturen (alook de onderwijsinstelling en VZW's) kunnen zelf ook contact opnemen met de gespecialiseerde partners om hun werkvloeren pro-actief open te stellen voor werkplekieren.

- We onderzoeken of de begeleiding van de werkzoekende, zoals die door de GLOW-partners wordt uitgevoerd, ook door de **lokale besturen** zou kunnen worden opgenomen worden, onder welke voorwaarden dat zou kunnen en met welke financiering.

De vormgeving van de gemeenschapsdienst binnen de werkervaringsstage heeft volgende implicaties.

- Van de lokale besturen, vzw's en onderwijsinstellingen die hun werkvloeren ter beschikking stellen wordt (net zoals voor andere werkgevers) geen gebruikersbijdrage gevraagd. De bijdrage bestaat uit de opvang en de begeleiding van de stagiair. Om die redenen worden alleen 'collectieve werkvloeren' ingeschakeld. Werkplekken bij particulieren komen niet in aanmerking, dit blijft een opdracht voorbehouden voor Wijk-werken.
- Er is een maximale duurtijd van gemeenschapsdienst van 6 maanden.³ De gemeenschapsdienst kan wel meerdere keren worden ingezet, ook op éénzelfde werkplek, op voorwaarde dat de stagiair gemeenschapsdienst loopt op duidelijk verschillende afdelingen en/of in duidelijk verschillende functies.
- Er wordt een vergoeding voorzien voor de werkzoekende na minimum 1 maand stage. Deze vergoeding bedraagt ongeveer 1,3 EUR bruto per gepresteerd uur⁴. Op dit bedrag is een bedrijfsvoorheffing van 11,11% verschuldigd. Ook de kosten voor kinderopvang en vervoersonkosten van de werkzoekende worden vergoed.
- De gemeenschapsdienst genereert geen vrijstelling van beschikbaarheid. Een werkzoekende krijgt pas vrijstelling van beschikbaarheid als haar/zijn prestaties in de WES stage meer 20

³ Het Europees Kwaliteitskader voor stages hanteert een duurtijd van maximaal 6 maanden.

⁴ Een voltijdse stage bij de WES geeft een vergoeding van 200 EUR/maand (pro rata voor deeltijdse prestaties).

Een piste zonder vergoeding is niet haalbaar omdat:

1) Het advies van Eubelius d.d. 07.09.2020 stelt: ' Waar de Vlaamse decreetgever gemeenschapsdienst op gelijkaardige wijze invulling geeft als reeds bestaande maatregelen in het VDAB-besluit, zal hij erover moeten waken geen ongeoorloofde discriminatie in te voeren in strijd met de grondwet. [...] een probleem kan immers rijzen indien het stelsel van gemeenschapsdienst dezelfde doelstelling nastreeft, alook dezelfde activiteiten omvat als het stelsel van wijk-werken maar in beperktere bescherming voorziet (vb. geen financiële vergoeding).' Hetgeen gesteld wordt ikv de vergelijking gemeenschapsdienst- wijk-werken, gaat dan ook op bij de vergelijking 'WES' - 'WES- Gemeenschapsdienst',

2) Men moet kunnen motiveren waarom de prestaties in het kader van de gemeenschapsdienst geen vergoeding verantwoorden. Hierbij is het van belang om rekening te houden met artikel 23 van de Grondwet die een standstill inhoudt inzake sociale rechten.

3) Een volledig nieuw juridisch kader vereist federale onderhandeling. Een werkloze moet volgens de federale reglementering zonder werk en zonder loon zijn om werkloosheidsuitkeringen te kunnen ontvangen. Werkplekieren wordt gezien als arbeid onder de federale reglementering en dus moet er een akkoord komen van RVA dat werkzoekenden gemeenschapsdienst kunnen uitvoeren met behoud van werkloosheidsuitkering. Hiervoor zal ook een uitzondering moeten worden ingeschreven in de werkloosheidsreglementering.

uur per week bedragen voor een minimale periode van 4 weken. Dit is niet mogelijk binnen de gemeenschapsdienst.

- De verzekering inzake arbeidsongevallen is ten laste van VDAB. De verzekering inzake burgerlijke aansprakelijkheid dient afgesloten te worden door de werkplek/werkgever (lokaal bestuur, onderwijsinstelling of vzw). Ook dienen zij de persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) te voorzien.

De vormgeving van de gemeenschapsdienst binnen de Werkervaringsstage en de GLOW-tender heeft volgende voordelen:

- De gemeenschapsdienst past binnen de logica van een gradueel competentieversterkend traject naar werk.
 - We bieden de mogelijkheid van een laag intensieve stage voor de werkzoekenden die hier nood aan hebben. De intensiteit kan daarbij geleidelijk opgevoerd worden naarmate de werkzoekenden hier klaar voor zijn.
 - Ook kunnen we vlot schakelen naar een andere werkvloer als werkzoekenden hier nood aan hebben in hun traject naar werk. Deze volgende stap kan bestaan uit een andere werkplek bij een lokaal bestuur, vzw's en onderwijsinstellingen maar kan ook een werkvloer bij een andere werkgever zijn (via een WES of IBO).
 - De GLOW-partners worden betaald in functie van uitstroom naar werk.
- Deze oplossing sluit aan bij de visie van de Raad van Bestuur van VDAB en SERV om te komen tot een meer eenvoudig aanbod aan instrumenten voor competentieversterking aan de hand van werkplekklere en dat werkplekklere steeds ingebed dient te worden in een traject.
- Een gebiedsdekkend aanbod qua begeleiding i.k.v. gemeenschapsdienst voor langdurig werkzoekenden kan gegarandeerd worden.
- De financiering voor de begeleiding is reeds begroot bij tender GLOW. Voor het doorgeven van werkplekken voor gemeenschapsdienst door de lokale besturen aan de GLOW-partners voorzien we geen aparte financiering. We verwijzen naar bv. het nieuwe ESF-project rond Capacity Building dat begin 2022 opgezet zal worden voor de uitbouw van capaciteit om geschikte ondersteuning en omkadering te kunnen bieden aan lokale partnerschappen in Vlaanderen voor personen met complexe noden. Dit project vormt de voorbereiding van een nieuwe werkwijze om vanaf 2024 dienstverlening (ondersteuning) via ESF te financieren onder het nieuw operationeel programma.
- Voor de operationalisering van dit concept van gemeenschapsdienst is geen bijkomende nieuwe regelgeving via decreet vereist. Om de laagdrempeligheid van de werkervaringsstage te kunnen inbouwen (schrappen van de minimumprestatie van 20u./week) is wel een aanpassing via besluit van de Vlaamse Regering nodig. De voorbereiding van deze hervorming is reeds opgestart met de sociale partners in het kader van het vereenvoudigen van het instrumentarium van werkplekklere (op vraag van sociale partners).

4. BUDGET

Financieringspost	
Kosten voor de organisatie: zoeken activiteiten, matchen met werkzoekenden, administratieve opvolging, ...	begroot in tenderopdracht GLOW
Kosten voor de sociaalrechtelijke verplichtingen zoals de verzekeringen burgerlijke aansprakelijkheid en arbeidsongevallen	begroot in tenderopdracht GLOW
Verplaatsingskosten van de werkzoekenden	begroot in tenderopdracht GLOW
Kosten voor kinderopvang	begroot in tenderopdracht GLOW
Vergoeding van de werkzoekenden	begroot in tenderopdracht GLOW
Organiseren van een betalingssysteem	n.v.t.
gebruikersbijdrage (inschrijvingsrecht en inkomsten cheques)	geen
Totaal	begroot in tenderopdracht GLOW

Deze conceptnota houdt geen financieel of budgettair engagement in.

5. TIMING

- Goedkeuring conceptnota door Vlaamse regering: december 2021
- Overleg met stakeholders (lokale besturen en VVSG, sociale partners): januari-maart 2022
- Aanpassing BVR Werkervaringsstage: in werking ten vroegste 1/1/2023 bij start GLOW
- Voorbereiding operationaliseringstraject Gemeenschapsdienst: vanaf zomer 2022 - operationeel ten vroegste begin 2023
- Start gemeenschapsdienst: Q1 2023

De Vlaamse minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw,

Hilde CREVITS